

**BOLALARDA OSHQOZON-ICHAK KASALLIKLARI: ZAMONAVIY
TASHXISLASH VA DAVOLASH YONDASHUVLARI****Doniyorova Zulayho**Alfraganus Universiteti Stomatologiya va farmatsiya fakulteti
Farmasevtika yo'nalishi 4- kurs talabasi**M.K.Usmonova**Ilmiy rahbar: Farmasevtika va kimyo kafedrası
v. b dotsenti (PhD)<https://doi.org/10.5281/zenodo.22763741>**Annotatsiya**

Bolalarda oshqozon-ichak tizimi kasalliklari pediatriya amaliyotida keng uchraydigan patologiyalardan biri hisoblanadi. Ushbu kasalliklar bolalarning o'sishi, rivojlanishi va hayot sifatiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Gastroenterit, gastrit, gastroezofageal reflyuks, funksional dispepsiya, qabziyat va boshqa kasalliklar bolalarda turli klinik belgilar bilan namoyon bo'ladi. Mazkur maqolada bolalarda oshqozon-ichak kasalliklarining asosiy sabablari, klinik belgilari, zamonaviy diagnostika usullari, davolash va profilaktika tamoyillari yoritilgan. Erta tashxis qo'yish, to'g'ri ovqatlanishni tashkil etish va individual davolash strategiyasini tanlash kasalliklarning asoratlarini kamaytirishda muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: bolalar, oshqozon-ichak tizimi, gastrit, gastroenterit, qabziyat, diareya, gastroezofageal reflyuks, diagnostika, davolash.

Oshqozon-ichak tizimi bolaning organizmida ovqatni hazm qilish, oziq moddalarni so'rish va immun himoyani ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Bolalik davrida ushbu tizim hali to'liq shakllanib ulgurmaganligi sababli turli funksional va organik kasalliklarga moyillik yuqori bo'lishi mumkin.

Bolalarda oshqozon-ichak kasalliklarining rivojlanishiga noto'g'ri ovqatlanish, infeksiyalar, gigiyena qoidalariga rioya qilmaslik, dori vositalaridan noo'rin foydalanish, stress, irsiy moyillik va boshqa omillar ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Ayrim oshqozon-ichak kasalliklari qisqa muddatli va yengil kechsa, boshqalari uzoq davom etib, bolaning o'sishi va rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli bolalarda ushbu kasalliklarni erta aniqlash va to'g'ri davolash muhimdir.

Tadqiqot maqsadi

Ushbu maqolaning maqsadi bolalarda uchraydigan asosiy oshqozon-ichak kasalliklarining etiologiyasi, klinik belgilari, zamonaviy diagnostika usullari, davolash va profilaktika tamoyillarini tahlil qilishdan iborat.

Materiallar va usullar

Maqolani tayyorlashda pediatriya, gastroenterologiya va klinik tibbiyotga oid ilmiy adabiyotlar tahlil qilindi. Bolalarda oshqozon-ichak kasalliklarining asosiy turlari, ularning xavf omillari, klinik belgilari va diagnostika usullari qiyosiy-tahliliy usulda o'rganildi.

Bolalarda oshqozon-ichak kasalliklarining asosiy turlari

1. Gastroenterit

Gastroenterit bolalarda keng tarqalgan oshqozon-ichak kasalliklaridan biri bo'lib, ko'pincha virusli yoki bakterial infeksiyalar bilan bog'liq. Kasallik qusish, ich ketishi, qorin og'rig'i va tana haroratining ko'tarilishi bilan namoyon bo'lishi mumkin.

Bolalarda gastroenteritning eng muhim xavfi suvsizlanish hisoblanadi. Ayniqsa, chaqaloqlar va kichik yoshdagi bolalarda suyuqlik yo'qotilishi tez rivojlanishi mumkin. Shu sababli suyuqlik va elektrolitlar muvozanatini tiklash davolashning asosiy qismi hisoblanadi.

2. Gastrit

Gastrit — oshqozon shilliq qavatining yallig'lanishi bilan tavsiflanadigan kasallik. Bolalarda gastrit turli omillar bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Kasallikning asosiy belgilariga:

qorinning yuqori qismida og'riq;

ko'ngil aynishi;

qusish;

ishtahaning pasayishi;

ovqatdan keyingi noqulaylik

kiradi.

Davolash kasallik sababiga bog'liq bo'lib, ovqatlanish tartibini yaxshilash, simptomatik davolash va zarur hollarda maxsus dori vositalaridan foydalanishni o'z ichiga oladi.

Gastroezofageal reflyuks

Gastroezofageal reflyuks oshqozon tarkibining qizilo'ngachga qaytib chiqishi bilan bog'liq. Chaqaloqlarda ma'lum darajadagi reflyuks fiziologik holat bo'lishi mumkin. Ammo simptomlar kuchli bo'lsa yoki bolaning o'sishi va rivojlanishiga ta'sir qilsa, tibbiy tekshiruv talab etiladi.

4. Funksional oshqozon-ichak buzilishlari

Bolalarda qorin og'rig'i, dam bo'lish, ich ketishi yoki qabziyat kabi belgilar ba'zan organik kasallik bilan emas, balki funksional buzilishlar bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Bunday holatlarda bolaning ovqatlanish tartibi, psixoemotsional holati va kunlik hayot tarzi ham hisobga olinishi kerak.

5. Qabziyat

Qabziyat bolalar orasida keng uchraydigan muammolardan biridir. Uning rivojlanishida ratsionda tolali mahsulotlarning yetishmasligi, suyuqlikni kam iste'mol qilish, jismoniy faollikning pastligi va hojatni uzoq vaqt ushlab yurish kabi omillar rol o'ynashi mumkin.

Davolashda bolaning yoshiga mos ravishda ovqatlanish va suyuqlik iste'molini tartibga solish, jismoniy faollikni oshirish va zarur hollarda shifokor tavsiyasi asosida dori vositalaridan foydalanish muhimdir.

Klinik diagnostika

Bolalarda oshqozon-ichak kasalliklarini aniqlash avvalo anamnez yig'ish va fizik tekshiruvdan boshlanadi. Shifokor bolaning shikoyatlari, ovqatlanish odatlari, najas xususiyatlari, qusish holatlari, kasallikning davomiyligi va bolaning rivojlanish ko'rsatkichlarini baholaydi.

Zaruratga qarab quyidagi tekshiruvlar qo'llanilishi mumkin:

umumiy qon tahlili;

biokimyoviy qon tahlili;

najas tahlillari;

infeksion tekshiruvlar;

ultratovush tekshiruvi;

endoskopik tekshiruv;

ayrim holatlarda maxsus funksional tekshiruvlar.

Tekshiruv usulini tanlash bolaning yoshi, simptomlari va taxmin qilinayotgan kasallikka bog'liq.

Davolash tamoyillari

Bolalarda oshqozon-ichak kasalliklarini davolashda asosiy maqsad kasallik sababini bartaraf etish, simptomlarni kamaytirish va asoratlarning oldini olishdir.

Ovqatlanish

Muvozanatli ovqatlanish bolalar gastroenterologiyasida muhim ahamiyatga ega. Ratsion bolaning yoshi va individual ehtiyojlariga mos bo'lishi kerak. Yetarli miqdorda suyuqlik, oqsil, vitamin va mineral moddalar qabul qilinishi bolaning normal rivojlanishi uchun zarur.

Dori vositalari

Dori vositalari faqat kasallik turi va bolaning holatiga qarab shifokor tavsiyasi bilan qo'llanishi kerak. Ayniqsa, antibiotiklar, antidiarrheal preparatlar va boshqa kuchli dori vositalarini o'zbilarmonlik bilan berish tavsiya etilmaydi.

Suvsizlanishning oldini olish

Diareya va qusish bilan kechadigan kasalliklarda suyuqlik va elektrolitlarni tiklash muhim. Og'iz orqali rehidratatsiya eritmalari ko'plab holatlarda asosiy davolash usullaridan biri hisoblanadi. Og'ir suvsizlanish holatlarida esa shifoxona sharoitida davolash talab qilinishi mumkin.

Profilaktika

Bolalarda oshqozon-ichak kasalliklarining oldini olish uchun:

qo'l gigiyenasiga rioya qilish;

oziq-ovqat mahsulotlarini to'g'ri saqlash;

xavfsiz ichimlik suvidan foydalanish;

bolani yoshiga mos ovqatlanishni tashkil etish;

meva va sabzavotlarni to'g'ri yuvish;

jismoniy faollikni ta'minlash;

dori vositalaridan faqat shifokor tavsiyasi bilan foydalanish

muhim hisoblanadi.

Muhokama

Bolalarda oshqozon-ichak kasalliklarining klinik ko'rinishi kattalarnikidan farq qilishi mumkin. Ayniqsa, kichik yoshdagi bolalar o'z shikoyatlarini aniq ifodalay olmasligi sababli tashxis qo'yishda ota-onalardan olingan anamnez katta ahamiyatga ega.

Zamonaviy pediatriyada ortiqcha tekshiruvlardan qochish bilan birga, jiddiy kasallik belgilarini o'z vaqtida aniqlash muhimdir. Qonli najas, doimiy qusish, kuchli qorin og'rig'i, yuqori isitma, sezilarli vazn yo'qotish yoki suvsizlanish belgilari mavjud bo'lsa, bolaning shifokor tomonidan tezkor baholanishi talab qilinadi.

Xulosa

Bolalarda oshqozon-ichak kasalliklari keng tarqalgan bo'lib, ularning rivojlanishida infeksiyalar, ovqatlanish xususiyatlari, funksional buzilishlar va boshqa omillar muhim rol o'ynaydi. Zamonaviy diagnostika usullaridan oqilona foydalanish kasallikni erta aniqlash va to'g'ri davolash imkonini beradi.

Bolalarda davolash individual yondashuvga asoslanishi, bolaning yoshi, tana vazni, kasallik turi va umumiy holati hisobga olinishi kerak. To'g'ri ovqatlanish, gigiyena va profilaktik choralar esa oshqozon-ichak kasalliklarining oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Rustamov, M. R. (2023). Bolalarda oshqozon va ichak kasalliklari. Samarqand.
2. Babamuradova, Z. B., & Yuldasheva, G. R. (2026). Oshqozon-ichak trakti kasalliklari. Samarqand.

3. Gadayev, A. G. (2016). Ichki kasalliklar. Toshkent: Turon Zamin Ziyo.
4. Raximov, Sh. M., G'affarova, F. K., & Ataxodjayeva, G. A. (2014). Ichki kasalliklar. Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi.
5. Mamasoliev, N. S., Salohiddinov, O. S., Aliyev, X. M., Usmonov, B. U., & O'tanov, Z. M. (2014). Ichki kasalliklar. Toshkent.
6. Sharopov, O., & G'afforova, F. (2006). Ichki kasalliklar. Toshkent: Yangi asr avlodi.
7. Bakhodirov, K. (1996). Ichki kasalliklarni aniqlash va klinik xususiyatlari. Toshkent: Abu Ali ibn Sino nashriyoti.
8. Xolboyev, S. B. (2021). Klinik gastroenterologiya asoslari. Samarqand.
9. Bakhodirov, K. (1992). Ichki kasalliklar diagnostikasi. Toshkent.
10. Ismoilov, N. I. Ichak kasalliklari: ilmiy-amaliy monografiya. Toshkent.

